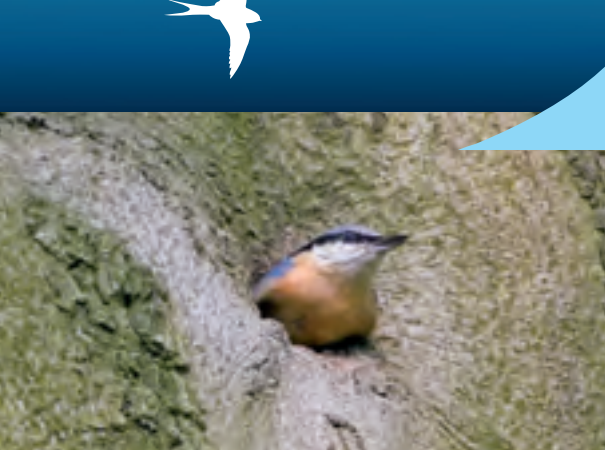

Boomklever. Foto: Pauline van Marle

BMP 2005: veel record-indexen

BMP-Online

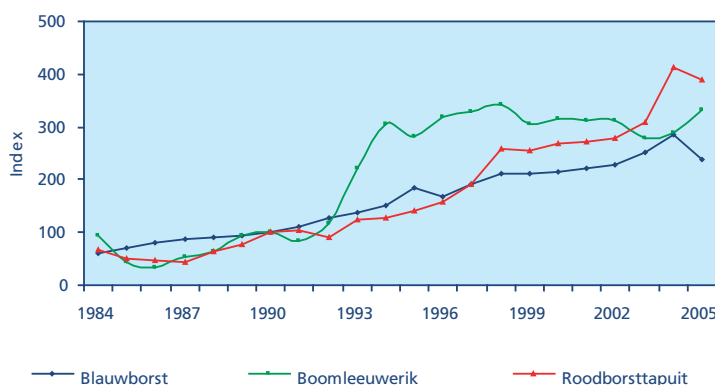
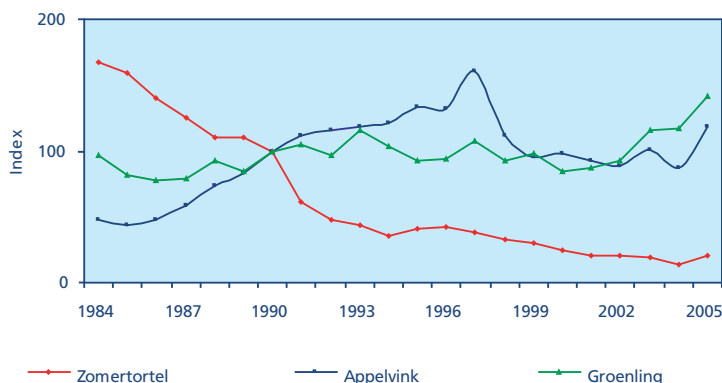
Ongeveer een derde van de BMP-gegevens is in 2005 via de homepage van SOVON digitaal ingeleverd. Dat is boven verwachting en alle tellers worden bedankt voor hun bijdrage (doorzettingsvermogen en geduld!). Ondanks enige kinderziekten kunnen we terugkijken op een succesvolle introductie. Heeft u al online gekeken naar de gegevens uit eerdere jaren en heeft u al grafieken uitgedraaid? Omdat bij het invullen tevens een controle plaatsvindt, ontvangen deze tellers geen computeruitdraai meer ter controle. We willen BMP-tellers die de stap naar online nog niet gezet hebben uitnodigen om ook een poging te wagen. Misschien halen we dan in 2006 de 50%. Inleveren van gegevens op formulier blijft echter mogelijk. Nieuwe tellers moeten zelfs in het eerste jaar alles op papier inleveren. Tip: bij het invullen wordt bij elke soort om de hoogste broedcode gevraagd. Invullen hiervan is alleen gewenst bij plots vallend onder BMP Bijzondere Soorten en BMP Roofvogels en verder bij gegevens van Zeldzame broedvogelsoorten.

(linksonder)

Figuur 1. De gunstige ontwikkeling in 2005 vormt een uitzondering op de lange termijn trend (Zomertortel), sluit aan bij een recent ingezette toename (Groenling) of valt in de categorie fluctuaties (Appelvink).

(rechtsonder)

Figuur 2. Een jarenlange toename kan plotseling ombuigen. Hebben we bij de Blauwborst en Roodborsttapuit een keerpunt bereikt in 2005, net als bij de Boomleeuwerik in 1994?

Het broedseizoen van 2005 leverde voor heel wat soorten hun hoogste of laagste scores op in de BMP-reeks sinds 1984. Vaak sluit deze ontwikkeling aan op de langetermijntrend, maar er zitten ook enkele afwijkende hoog- en laagvliegers tussen.

Hoogste en laagste indexen

Vrijwel elk BMP-jaar kent z'n hoog- en laagvliegers, maar in 2005 scoorden wel erg veel soorten hun hoogste of laagste indexcijfers ooit. Top-indexen zijn vastgesteld bij 23 soorten en daar zitten er bij die al jarenlang in de lift zitten, zoals Grauwe Gans (toename meer dan 5000% sinds 1984), Krakeend, Putter, Boomklever, Kleine Bonte Specht en Groene Specht (alle plus 200-400%). Minder spectaculaire of stapsgewijze toename laten Vink, Zwartkop, Grote Bonte Specht, Boompieper, Zanglijster, Geelgors en Rietgors zien, maar ze bereikten er in 2005 wel hun hoogste indexwaarden mee. Bij de Kuifeend, Groenling en Goudvink is het vooral de sprong van 14-26% van 2004 op 2005 die de indexen tot recordhoogte opstuwden.

Aan de onderkant van het scorebord haalden dertien soorten hun laagste indexwaarden ooit. Bij de Wielewaal, Matkop, Veldleeuwerik, Grutto, Kneu, Grauwe Vliegenvanger en Gele Kwikstaart is dit geen verrassing. Ze staan immers allemaal op de Rode Lijst. Verontrustend is wel dat de teruggang alsmat voortschrijdt. In 2005 bereikten ook de Scholekster, Kievit, Wulp, Witte Kwikstaart en Fluiter hun laagste indexwaarden ooit. Bij de eerste twee past het in het patroon van afnemende aantallen weidevogels. De Wulp heeft zich inmiddels ook bij dit rijtje aangesloten, want vrijwel uitsluitend in laagveengebieden gaat het deze jodelaars nog voor de wind. De oorzaak van de afnemende stand van de Fluiter is al jaren in nevelen gehuld.

Veranderingen 2004-05

Van de 107 bekeken vogelsoorten zijn er 18 die van 2004 op 2005 meer dan 10% afname

laten zien en 25 met meer dan 10% toename. De rest (64 soorten, 60%) zit in de midden-groep met veranderingen van minder dan 10%. De sterkste dalers en stijgers staan in tabel 1. Net zoals vorig jaar figureren de Sijs en Kruisbek in de uiteinden van de lijst, maar met een tegengestelde ontwikkeling. Was 2004 goed voor de Sijs en mager voor de Kruisbek, dit jaar is het precies andersom. Aanzienlijke terugval is er bij de Gele Kwikstaart, Tjiftjaf, Vuurgoudhaan, Kleine Barm-sijs en Blauwborst. Deze soorten haalden in 2004 juist een hoge score, maar die winst blijkt nu weer vervlogen. Op de Blauwborst na liggen de indexen van deze soorten alle onder de 89, met als laagste ongeveer 30 voor de Fluiter en Sijs. Bij de Blauwborst, en dat geldt ook voor de enigszins in aantallen teruggevallen Rietzanger en Dodaars, blijft de schade in 2005 beperkt: de indexen van deze drie zitten nog boven de 175.

De Zwarte, Groene, Grote Bonte en Kleine Bonte Specht wisten in 2005 winst te boeken, alle scoorden toenames van 10-20%. Ook andere bosvogels deden het goed zoals de Boomklever, Groenling, Goudvink en Appelvink. Ook de Zwarte Mees, jarenlang in mineur, wist zijn index op te krikken tot net boven de 100. Bij de Appelvink is de index sinds de toptijden halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw niet zo hoog geweest. Waarnemingen in de broedtijd van groepjes van 10 tot 30 Appelvinken ondersteunen dit.

Soorten met jaarlijkse fluctuaties, zoals Stormvogel, Torenvalk en Ransuil, deden het in 2005 over het algemeen wat beter. Was het bij de Kwartel nog een vetpot met een index van 196 (alleen in 1989 en 1997 overtroffen), bij

Nieuwe BMP-ers in Fryslân

In het afgelopen voorjaar organiseerden SOVON-district Fryslân en de IVN-afdeling Leeuwarden een BMP-cursus. De cursus richtte zich op het inventariseren van moerasvogels. Nu in het Friese gewerk wordt aan de oprichting van een Moerasvogelmeetnet zijn nieuw opgeleide BMP-ers meer dan welkom. Van de 15 deelnemers ontvingen 13 op 3 juli jl. een diploma tijdens een boottocht door Fryslân's grootste laagveenmoeras Alde Feanen. De meeste van de gediplomeerde cursisten gaan volgend jaar aan de slag met broedvogelinventarisatie in Fries moerasgebied. Bovendien gaan o.a. SOVON en IVN volgend jaar opnieuw een team van nieuwe cursisten opleiden in het BMP! Belangstellenden kunnen contact opnemen met ondergetekende.

Romke Kleefstra (romke.kleefstra@sovon.nl)

de Torenvalk en Ransuil blijven de indexen onveranderd laag (64 resp. 36).

In 2003-04 konden we nog een mooi lijstje met toenemende Afrikatrekkers maken, in 2004-05 is daarvan niet veel meer over. Boerenwaluw, Nachtegaal en Sprinkhaanzanger deden het ook nu weer goed, maar de Rietzanger, Bosrietzanger, Grasmus, Snor en diverse andere soorten lieten het afweten. Opmerkelijk genoeg scoorden de Boomvalk en Snor vorig jaar niet goed, nu juist wel. Zoals zo vaak blijkt, zijn er meer factoren in het spel dan uitsluitend wel of niet overwinnen in Afrika.

Tabel 1. Procentuele verandering van landelijke BMP-indexen tussen 2004 en 2005 in vergelijking met de ontwikkeling in de afgelopen tien jaren. o is stabiel of fluctuerend.

	2004-05	1996-2005
Sterkste dalers		
Sijs	-81	-
Gele Kwikstaart	-32	-
Tijftjaf	-26	-
Vuurgoudhaan	-23	o
Fluiter	-18	-
Kleine Barmsijs	-17	?
Blauwborst	-17	+
Kievit	-17	-
Grauwe Vliegenvanger	-15	-
Sterkste stijgers		
Boomklever	+20	+
Kleine Bonte Specht	+20	+
Grauwe Gans	+21	++
Groenling	+21	+
Boerenwaluw	+21	+
Sloebend	+22	o
Kuifeend	+26	+
Ransuil	+29	-
Wintertaling	+34	+
Appelvink	+36	-
Torenvalk	+36	-
Kwartel	+53	o
Kruisbek	+267	++

In 2005 viel het tijdens inventarisaties in naaldbos op dat Gekraagde Roodstaarten later in het seizoen, in juni, een tweede zangpiek hadden. Dat was tot tien jaar terug de gewoonte zaak, maar werd de afgelopen jaren weinig meer opgemerkt. Misschien heeft dit via een hogere waarnemkans tot meer territoria en daardoor tot een hogere index in 2005 geleid. In 2006 was dit ook het geval, dus we zijn benieuwd wat de index van 2006 gaat geven.

Past 2005 in de lange termijn ontwikkeling?

Een momentopname zoals in 2005 biedt lang niet altijd voldoende houvast voor de ontwikkeling op de lange termijn. De ontwikkeling in 2004-05 in vergelijking met die vanaf 1990 geeft bij 59% van de soorten een overeenkomstig beeld. Dat wil zeggen een toename, een afname of min of meer stabiel op zowel de lange termijn als tussen 2004 en 2005. Het meest duidelijk is dit bij soorten die al jarenlang toe- of afnemen of waarvan de stand al jaren in grote lijnen stabiel is. Eenduidige afname door de jaren heen en ook in 2005 zijn zien we bijvoorbeeld bij de Fluiter, Grauwe Vliegenvanger, Kneu, Grutto en Witte Kwikstaart en van toename bij de Kuifeend, Grauwe Gans, Boomklever en Putter. Vertegenwoordigers van de groep met een min of meer stabiele stand zijn onder andere Meerkoet, Bosrietzanger, Fuut, Kleine Karekiet en Koolmees. Tegengestelde ontwikkeling met afname op de lange termijn en toename in 2004-05 is geconstateerd bij 12% van de soorten. Hier komen we onder andere fluctuerende soorten tegen zoals Ransuil en Torenvalk, maar ook Wintertaling, Sloebend en Boomvalk. Het tegenovergestelde deed zich voor bij 11% van de soorten. Toename op lange termijn en terugval in 2004-05 laten beide goudhanen, Blauwborst, Rietzanger en Dodaars zien. Bij de overige soorten zijn de verschillen gering.

BMP-ers worden bedankt voor hun bijdrage aan dit tweeëntwintigste BMP-jaar

Arend van Dijk

Het BMP valt onder het Netwerk Ecologische Monitoring van de overheid.

Nieuwe proefvlakken gewenst

Elk jaar publiceren we een lijst met Vogelrichtlijngebieden of landschapstypen waarvoor extra proefvlakken in het BMP het meest gewenst zijn. In Vogelrichtlijngebieden gaat het vooral om zogenaamde BMP-Bijzondere Soorten (zoals Dodaars, Boomleeuwierik, Rietzanger en Roodborst-tapuit), terwijl men elders ook met BMP-Alle Soorten uit de voeten kan. De lijst is de laatste jaren aanzienlijk korter geworden, met dank aan de vele nieuwe tellers! Wilt u van start gaan met BMP, kies dan bij voorkeur een gebied uit tabel 2; de BMP-coördinator zal u graag adviseren en u informatie of de handleiding toesturen.

Tabel 2. Grootste behoefte aan nieuwe BMP-proefvlakken per provincie, ingedeeld naar Vogelrichtlijn-gebied en type landschap. Het minimum aantal proefvlakken is tussen haken aangegeven.

Friesland:	(2) moeras; Grote Wielen, Sneekerveer (1) moeras; IJsselmeerkust (2) akker op klei (2) akker op zand (2) bos; Waddeneilanden
Drenthe:	(3) akker; Veenkoloniën (1) naaldbos; Midden-Drenthe
Overijssel:	(3) moeras; De Wieden (1) bos
Flevoland	(2) bos en park
Gelderland	(3) heide; Noord-Veluwe (3) bos; Noord-Veluwe
Utrecht	(1) moeras; Vechtplassen
N-Holland	(1) moeras/gras; Varkensland (1) akker; Wieringermeer
Noord-Brabant	(1) bos; Brabantse Wal (1) moeras; Weeter- en Budelerbergen (1) heide/hogveen; Mariapael & Deurnese Peel
Limburg	(1) heide; de Hamert (1) heide/hogveen; Mariapael & Deurnese Peel